

Imparțialitatea – valoare fundamentală a eticii profesiei de judecător

Impartiality - Fundamental Value of the Ethics of the Profession of Judge

Cristinel GHIGHECI^{1,2*}

¹ Transilvania University of Brașov, Romania

² Court of Appeal, Brasov

* Correspondence: cristinelghigheci@yahoo.com

Rezumat: *Imparțialitatea reprezintă una dintre cele trei mari valori etice ale profesiei de judecător, alături de independență și integritate. Problemele ridicate de imparțialitatea judecătorului interesează nu doar etica profesională, ci și buna desfășurare a procesului, având în vedere că imparțialitatea instanței este un aspect inclus în dreptul părților la un proces echitabil, garantat de articolul 6 din Convenția europeană a drepturilor omului. Din acest motiv, în codurile de procedură sunt reglementate mai multe proceduri în care poate fi invocată lipsa de imparțialitate a instanței de judecată, respectiv abținerea, recuzarea și chiar strămutarea cauzei la o altă instanță, atunci când este pusă în discuție imparțialitatea tuturor judecătorilor de la instanța învestită cu soluționarea cauzei. Legea nu reglementează un număr exhaustiv de cazuri în care să stabilească lipsa imparțialității judecătorului, ci acestea s-au cristalizat de-a lungul timpului, în practica judiciară.*

Cuvinte cheie: *imparțialitate, judecător, valori etice*

Abstract: *Impartiality represents one of the three great ethical values of the profession of judge, along with independence and integrity. The problems raised by the impartiality of the judge are of interest not only to professional ethics, but also to the smooth running of the process, considering that the impartiality of the court is an aspect included in the party's right to a fair trial, guaranteed by Article 6 of the European Convention on Human Rights. For this reason, the procedural codes regulate several procedures in which the lack of impartiality of the court can be invoked, namely abstention, recusal and even transfer of the case to another court, when is invoked the impartiality of all judges from the court charged with solving the case. The law does not regulate an exhaustive number of cases to establish the lack of impartiality of the judge, but they are crystallized over time, in judicial practice.*

Keywords: *Impartiality, Judge, Ethical Values*

Citation: Ghigheci, C. (2023).

Imparțialitatea – valoare fundamentală a eticii profesiei de judecător. *etică și Deontologie*. 3(1), 87-96

<https://doi.org/10.52744/RED.2023.01.09>

Publisher's Note: RED stays neutral with regard to jurisdictional claims in published maps and institutional affiliations.

Copyright: © 2021 by the authors. Submitted for possible open access publication under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution (CC BY) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

1. Introducere

Imparțialitatea judecătorului constituie una dintre valorile fundamentale ale eticii profesiei de judecător, pe care o reglementează cele mai importante acte normative interne și internaționale. În lipsa imparțialității judecătorului, toată activitatea instanței de judecată poate fi pusă sub semnul întrebării. Din acest motiv cerința imparțialității instanței de judecată apare și în cel mai important document care protejează drepturile fundamentale ale omului, respectiv în articolul 6 din Convenția europeană a drepturilor omului (CEDO, 1950).

2. Imparțialitatea judecătorului în jurisprudența Curții Europene a Drepturilor Omului

Chestiunea imparțialității judecătorului a fost abordată în multe cauze soluționate de Curtea Europeană a Drepturilor Omului, urmând a fi analizate în continuare câteva hotărâri reprezentative ale acesteia.

În cauza *Năstase c. României*, (2007), soluționată de Curtea Europeană a Drepturilor Omului în ceea ce privește independența și imparțialitatea instanței, Curtea nu a identificat circumstanțe de natură să susțină temerile reclamantului bazate atât pe absența unui decret al președintelui țării în momentul transferului membrului completului din funcția de procuror în aceea de judecător, cât și pe fosta calitate a acestuia de consilier al procurorului șef al parchetului care a dispus trimiterea în judecată a inculpatului. Curtea a mai notat că nicio circumstanță nu justifică temerile reclamantului cu privire la existența anumitor legături de supunere sau de dependență a instanței investită cu soluționarea cauzei față de parchet, pe care reclamantul le-a dedus din alte elemente pe care le-a menționat (Pușcașu & Ghigheci, 2019, p. 194-195).

Într-o altă cauză, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a reținut că judecătorii care au analizat în timpul procesului o măsură preventivă au reținut că indiciile existente permit să se tragă concluzia „probabilității comiterii faptelor de care este acuzat”. Din această formulare Curtea a apreciat că o astfel de concluzie nu ar putea fi rezultatul unei aprecieri sumare a datelor disponibile în privința arestării preventive, ci această abordare este mai degrabă rezultatul unei aprecieri aprofundate a probelor și a datelor din dosar administrate în vederea susținerii vinovăției reclamantului. Prin urmare, s-a apreciat că în această cauză a fost minimalizată distincția ce trebuie să se facă între aprecierea ce poartă asupra temeiniciei arestării preventive și stabilirea vinovăției care ar trebui să se facă la

finalul procesului. Curtea nu a admis apărarea statului potrivit căreia sintagma folosită de judecător în motivarea menținerii măsurii arestării preventive ar fi fost doar o “formulă standardizată”, motivând că utilizarea acestor formule standardizate probează depășirea sferei unei simple îndoieli care ar putea justifica detenția, cu condiția ca aceasta să aibă la bază date certe. Prin urmare, s-a reținut că instanța de recurs a respins nejustificat motivul de recurs, privând imparțialitatea judecătorilor ce au soluționat cauza în primă instanță și în apel, fără a răspunde motivat argumentelor reclamantului. (Cauza Ionuț Laurențiu Tudor c. României; Călin & al., 2014, Pușcașu & Ghigheci, 2019, p. 194-195).

Într-o altă cauză, reclamanta s-a plâns la Curtea Europeană a Drepturilor Omului de lipsa de imparțialitate a două judecătore de la instanța supremă, investită cu soluționarea cauzei, motivând că acestea erau căsătorite cu procurorii de la parchetul de pe lângă aceeași instanță. Având în vedere că, prin decizia lor, cele două judecătore au pronunțat condamnarea reclamantei doar pe baza probelor strânse în timpul urmăririi penale și a legăturilor lor cu parchetul, reclamanta a considerat că cerința unui proces echitabil a fost încălcată în cazul său. Curtea Europeană nu a constatat în speță niciun motiv care ar fi putut conduce la constatarea lipsei de imparțialitate a celor două judecătore și, prin urmare, la inechitatea procesului penal. (Cauza Mircea c. României, 2007).

3. Imparțialitatea judecătorului și libertatea de exprimare

Judecătorii sunt ținuti, atât în activitatea profesională, cât și în viața privată, de obligația de rezervă. Aceasta înseamnă că trebuie să fie foarte atenți în exprimarea opiniilor personale în public sau pe rețele de socializare. Rațiunea instituirii acestei obligații este aceea a protejării imparțialității în cazul în care judecătorii ar fi puși în situația să soluționeze o cauză ce ridică probleme asemănătoare cu cele asupra cărora judecătorul și-a exprimat opinia personală.

Dintre documentele care constituie soft law în materia imparțialității judecătorului un rol important îl au Principiile de la Bangalore cu privire la conduita judiciară (2002), adoptate de un grup de judecători de pe mai multe continente, în care sunt analizate diferite probleme de etică a profesiei de judecător. La Norma 4 din cadrul Principiilor de la Bangalore sunt prevăzute, printre altele, următoarele recomandări: „Judecătorul trebuie să accepte, de bunăvoie și fără constrângeri, anumite renunțări care, cetățeanului de rând i-ar părea o povară. Chiar și în viața particulară, judecătorul se va comporta astfel încât să nu impiețeze asupra demnității funcției sale. (...) 4.6. Judecătorul, ca orice alt cetățean, are dreptul la libertatea de exprimare, libertatea convingerilor, libertatea de asociere, de a forma grupuri, dar, își

va exercita aceste drepturi în așa fel încât să nu prejudicieze demnitatea funcției judecătorești sau imparțialitatea și independența puterii judecătorești”.

Curtea Europeană a Drepturilor Omului a analizat în mai multe cauze dacă aceste restrângeri ale libertății de exprimare a judecătorilor sunt compatibile cu drepturile fundamentale ale omului, statuând într-o cauză că teama de pronunțare a unei sancțiuni are un efect disuasiv asupra exercitării dreptului la libertatea de exprimare, în special în ceea ce-i privește pe alți judecători care ar dori să participe la dezbaterile publice privind aspecte legate de administrarea justiției și a sistemului judiciar. Astfel, „Curtea reamintește 'efectul de inhibare' pe care frica de sancțiuni îl are asupra exercitării libertății de exprimare (...). În plus, acest efect - care funcționează în detrimentul societății în ansamblul său - este și un factor care privește proporționalitatea sancțiunilor impuse reclamantei și, prin aceasta, justificarea pentru sancțiunile impuse reclamantei, care, după cum a reținut Curtea mai sus, a fost în mod incontestabil îndreptățită să aducă în atenția opiniei publice problema în cauză.” (Cauza Kudeshkina c. Rusia, 2009).

Totuși, Curtea Europeană a Drepturilor Omului a statuat într-o altă cauză că „Este legitim ca statul să impună membrilor cu funcții publice o obligație de rezervă, însă din acest fapt nu rezultă că aceștia trebuie sustrași de la garanțiile unui proces echitabil în procedura de examinare a pretenției încălcării a obligației. Derogarea trebuie justificată prin motive obiective. În această hotărâre, nu este analizată existența „motivelor obiective”. O tendință generală de a nu cere o asemenea demonstrare în cazuri asemănătoare pare să reiasă din jurisprudența noastră.” (Cauza Özpınar c. Turciei, 2010).

4. Jurisprudența Consiliului Superior al Magistraturii în materia libertății de exprimare a judecătorilor

Consiliul Superior al Magistraturii a statuat în practica sa în materie disciplinară că „magistrații trebuie să-și exprime opiniile într-o manieră prudentă, măsurat, deoarece obligația de imparțialitate de care sunt ținuți trebuie să satisfacă exigențele serviciului public căruia îi asigură funcționalitatea. Așadar, dreptul magistratului la liberă exprimare are o limită, și anume dreptul cetățeanului la o justiție independentă, echidistantă față de politic, echilibrată și verticală. De asemenea, libertatea de exprimare a unui judecător și/sau procuror are ca limită și protecția reputației sau drepturilor celorlalți colegi magistrați” (CSM, 2021a).

În acest sens, într-o cauză disciplinară, Consiliul Superior al Magistraturii analizând comportamentul unui judecător manifestat în timpul ședințelor de judecată și în actele întocmite, a constatat existența unui potențial de afectare a prestigiului

funcției de magistrat și al justiției, ca valoare socială, deoarece sub pretextul aducerii la cunoștința părților a drepturilor procesuale și a realizării poliției ședinței, judecătorul ținea un discurs în cadrul căruia își expunea propriile opinii referitoare la obligativitatea purtării măștii de protecție în timpul pandemiei de Covid-19, discurs care era inserat în cuprinsul încheierilor de ședință sau al hotărârilor pronunțate (CSM, 2021a).

Relevant în cauză s-a reținut ca fiind discursul inserat în practica încheierilor sau hotărârilor pronunțate de acest judecător, în care se menționau următoarele aspecte:

„În virtutea principiilor oralității și solemnității ședinței de judecată, a nondiscriminării aplicării actului de justiție, a obligației fiecărui judecător european de a respecta drepturile și libertățile cetățenești, în acord cu Deciziile Curții Constituționale, constat că obligația de purtare a măștii în sala de judecată reprezintă o îngrădire a accesului la justiție prin imposibilitatea identificării părților și martorilor de către membrii completului, prin comunicarea orală deficitară între complet-grefier-părți, afectând demnitatea umană pentru persoanele care nu prezintă simptome ale infecțiilor contagioase și care refuză această procedură de natură medicală acționând pe riscul propriu, are aspect de botniță și prezintă și risc asupra sănătății întrucât sunt studii științifice medicale care evidențiază riscul major asupra sănătății persoanelor cărora li se obținează respirația normală cu înmulțirea infecțiilor din cavitatea bucală și reducerea capacității plămânilor. De asemenea, distanța impusă de 2 m între membrii completului, aduce atingere, în mod flagrant, principiului deliberării între toți membrii completului colegial, deliberarea fiind una dintre componentele legalității pronunțării soluțiilor atât pe aspecte procedurale prelabile cât și pe fond. Pentru aceste considerente, președintele completului pune în vedere tuturor participanților la judecată că, în eventualitatea în care există persoane care insistă în purtarea măștii în sala de ședință, acestea au posibilitatea de a solicita amânarea cauzei la un termen ulterior, după redactarea Deciziei Curții Constituționale- pentru a se asigura și cealaltă componentă a liberului acces la justiție, respectiv obligația judecătorului de a identifica pe destinatarul actului de judecată pentru a preveni orice eroare în acest sens”.

De asemenea, CSM a constatat în aceeași cauză, că același judecător, într-un alt dosar, având ca obiect litigiu de conflicte de muncă-acțiune patrimonială, a invocat, din oficiu, excepția de neconstituționalitate a dispozițiilor art. 13 lit. a) din Legea nr. 55/2020, modificată și a dispus, în temeiul art. 413 alin. (1) pct. 3 Cod procedură civilă suspendarea judecării cauzei, deși aceste dispoziții legale nu aveau legătură cu cauza dedusă judecării. În consecință, Secția de judecători în materie disciplinară, cu unanimitate, a apreciat că se impune aplicarea față de judecător a sancțiunii constând

în „diminuarea indemnizației de încadrare lunare brute cu 25% pentru o perioadă de 3 luni” (CSM, 2021a).

În ceea ce privește limitele de exprimare ale unui judecător, într-o altă cauză, în care judecătorul s-a exprimat ireverențios față de alți lucrători din cadrul instanței, s-a reținut că nu are nicio relevanță faptul că judecătorul se află în concediu medical în momentul săvârșirii abaterii disciplinare. În acest sens Consiliul Superior al Magistraturii a reținut că susținerea judecătorului în sensul că nu putea fi cercetat disciplinar, deoarece se afla în concediu medical, raportul său de muncă fiind astfel suspendat, nu poate fi primită în condițiile în care (i) aceasta s-a deplasat la compartimentul DEFA pentru că era nemulțumit/ă de modul în care i se calculase indemnizația aferentă concediului medical, iar (ii) discuțiile care au generat conflictul au avut loc la sediul instanței (CSM, 2021b).

Cu privire la libertatea de exprimare a unui judecător în legătură cu opinii exprimate în cadrul unor interviuri acordate unui jurnalist, Secția de judecători în materie disciplinară a CSM, analizând următoarele afirmații făcute de către un judecător:

- „Nu sunt singurul judecător împotriva căruia s-a promovat o acțiune pe motive neînțelese, însă eu continui să spun aceleași lucruri de 20 ani și am aceleași principii. Nu-mi schimb gândirea după cum se schimbă conducerea politică a statului.”

- „Părerea mea nu încalcă nicio dispoziție legală. Practic, sunt sancționată pentru cum gândesc. Să spui că doar eu înțelegeam implicațiile, iar ceilalți 6 colegi, care au semnat hotărârea, au fost manipulați de propunerea mea, este o jignire la adresa lor.”

- „O aberație!”, spune A, care consideră ancheta tendențioasă, subiectivă și pe lângă lege.”

- La întrebarea jurnalistului dacă „putem vorbi despre o rețea locală de interese care s-a activat în cazul dumneavoastră? Cine ar face parte din ea?”, judecătorul a răspuns, printre altele, următoarele: „Da, putem vorbi despre reactivarea unor rețele de interese în justiția locală, chiar de o tendință de construire de noi rețele de interese. (...). Vă ofer câteva date. Domnul avocat C este soțul doamnei L.D, judecător în cadrul Curții de Apel O și colegă de complet cu doamna judecător H. Doamna judecător H a fost trimisă în judecată de DNA O împreună cu judecătorii R. C, D.V, O.G soluția de clasare dată în cauză fiind intens mediatizată.”

cu majoritate, a reținut că judecătorul are dreptul la liberă exprimare, recunoscut de art. 8 și 10 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, precum și de dispozițiile art. 26 și 30 din Constituția României, însă opiniile exprimate în cadrul interviurilor acordate contravin obligației de rezervă impusă magistraților în exercitarea acestui drept (CSM, 2020). În plus, s-a mai reținut că expunerea unor astfel de afirmații în

cadrul unui interviu public și folosirea unor expresii incisive, cu puternică tentă emoțională și personală, poate fi interpretată drept o formă de presiune asupra activității Inspecției Judiciare, aspect de natură a afecta probitatea morală și profesională a magistratului. Potrivit hotărârii CSM, afirmațiile judecătorului, expuse în cadrul interviurilor analizate, deși, în aparență vizează probleme de interes general pentru sistemul de justiție din România, în concret se rezumă la exprimarea unor acuzații directe, îndreptate fie împotriva unor colegi magistrați, fie împotriva unor avocați și chiar a unor instituții publice, fără existența unor dovezi de fapt edificatoare (CSM, 2020). Interesant este faptul că această hotărâre de sancționare disciplinară a fost adoptată, însă, cu majoritate și nu în unanimitate. În opinia separată formulată de un membru CSM la această hotărâre, în sensul respingerii acțiunii disciplinare, s-a susținut că Declarația privind etica judiciară de la Londra, 2010 (RECJ, 2010) a arătat în mod expres că: „Obligația de rezervă nu poate da naștere unei scuze de inactivitate din partea judecătorului. Judecătorul trebuie să aibă un rol educațional pentru a promova legea, împreună cu alte instituții cu aceeași misiune. Loialitatea, împreună cu independența, înseamnă că atunci când judecătorul depune un jurământ, indiferent de formula acestuia, acest jurământ simbolizează angajamentul față de statul de drept. Loialitatea judiciară presupune două cerințe: să nu depășească atribuțiile încredințate și să le exercite. Această loialitate nu poate să fie cerută judecătorului atunci când democrația și libertățile fundamentale sunt în pericol” (CSM, 2020).

Într-o altă cauză, tot din 2021, CSM a analizat libertatea de exprimare a unui judecător în motivarea unei soluții prin care s-a analizat din oficiu înlocuirea măsurii arestării preventive cu măsura preventivă a arestului la domiciliu a unui inculpat acuzat de săvârșirea unei infracțiuni la viața sexuală, comisă față de un minor. În considerentele încheierii finale referitoare la măsura preventivă, judecătorul cauzei a menționat următoarele aspecte (CSM, 2021c):

„Instanța a invocat din oficiu înlocuirea măsurii arestării preventive cu cea a arestului la domiciliu. În aprecierea acestei înlocuiri, instanța are în vedere faptul că temeiul prevăzut de art. 223 alin. (2) Cp (Cod penal, n.n.) presupune întrunirea cumulativă a două condiții: respectiv săvârșirea anumitor infracțiuni și aprecierea că rezonanța publică a acestor fapte a fost de așa manieră încât sentimentul de siguranță al cetățenilor nu poate fi întărit decât prin luarea măsurii celei mai drastice, aceea de arestare preventivă. Dintre cele 2 condiții, instanța apreciază că cea a rezonanței sociale sau pericolul pentru ordinea publică nu reclamă în acest caz menținerea arestării preventive.

Cu titlul de exemplu, instanța consideră că un atentat terorist care să genereze victime multiple, un omor care să stârnească frică generală ar putea justifica măsura arestării preventive conform alin. (2) al art. 223 Cp.

În prezenta cauză, faptele inculpatului, deși reprobabile nu sunt de o așa gravitate încât să fi generat o rumoare socială de amploare, o reacție a societății din care să rezulte că oamenii consideră faptele sale ca punându-le în pericol viața, existența în vreun fel. Nu au existat ieșiri în stradă, proteste în presă.

Față de acest aspect, instanța consideră că în cauză se impune o măsură preventivă, dar în niciun caz cea mai grea, deoarece în cazul infracțiunilor de genocid, atentat terorist, omor calificat, crime împotriva umanității nu ar mai exista temei de luarea a vreunei măsuri preventive, uciderea celor vinovați rămânând singura sancțiune, dar nereglementată de lege. Cum inculpatul nu poate fi ucis, nu poate fi lapidat în piața publică, instanța consideră că acesta poate fi plasat la domiciliu în arest pentru 60 de zile de la 22.12.2020 până la 20.02.2021 inclusiv”.

Consiliul Superior al Magistraturii a dispus sancționarea disciplinară a judecătorului reținând că argumentele prezentate în cuprinsul motivării reprezintă aprecieri pur subiective, eronate și nu se referă la un temei de drept indicat în mod expres și care să aibă aplicabilitate în speță. Secția de judecatori în materie disciplinară, cu majoritate, a reținut în acest caz că astfel de expresii nu aparțin stilului oficial, impersonal care trebuie să caracterizeze motivarea unei hotărâri judecătorești în cuprinsul căreia termenii să fie folosiți cu sensul lor propriu și clar, excluzând formulările ambigue, subiective ce lasă loc de interpretări (CSM, 2021c).

Și această hotărâre de sancționare a fost adoptată cu majoritate, în opinia separată reținându-se că „Atitudinea și conduita unui judecător care utilizează un anumit raționament juridic propriu în conturarea argumentelor reținute pentru înlăturarea aspectelor considerate netemeinice, nu atrage *de plano* răspunderea disciplinară, nefiind de natură a afecta încrederea publicului în integritatea corpului judiciar. Astfel, chiar dacă construcțiile lingvistice ale doamnei judecător conțin exagerări pe tehnică de redactare a actelor jurisdicționale, acestea au fost circumscrise condițiilor prevăzute de lege pentru dispunerea înlocuirii măsurii arestării preventive cu măsura controlului judiciar, ceea ce scoate în afara ilicitului disciplinar analizat conduita judecătorului.” (CSM, 2021c)

5. Concluzii

Lipsa de imparțialitate a judecătorilor investiți cu soluționarea unor cauze poate rezulta din multe împrejurări legate de comportamentul lor în ședința de judecată, dar nu este exclus ca aceasta să fie atrasă și de acte sau fapte efectuate de aceștia în afară sălii de judecată. Unul dintre aspectele cele mai controversate legate de această chestiune este cel care pune în conflict libertatea de exprimare de care

trebuie să beneficieze orice persoană, inclusiv judecătorii, cu obligația acestora de a păstra imparțialitatea.

Un principiu important de etică a profesiei de magistrat este cel legat de necesitatea respectării de către judecători a obligației de rezervă, care le impune acestora să nu își exprime în spațiul public ideile sau convingerile personale, fapt care ar putea să le atragă ulterior incompatibilitatea în soluționarea unui anumit tip de cauze. În acest caz este rezonabil să primeze necesitatea asigurării imparțialității judecătorului în fața libertății de exprimare a acestuia.

Lipsa de imparțialitate poate să rezulte și din unele exprimări folosite de judecător în actele pe care le redactează sau în motivarea hotărârilor pronunțate.

Adesea, încălcarea de către judecători a obligației de rezervă poate să atragă, pe lângă lipsa de imparțialitate a acestora, și sancțiuni disciplinare pentru actele care ar aduce atingere prestigiului profesiei sau imaginii justiției.

Opiniile diferite exprimate de membrii organismului disciplinar în materia răspunderii judecătorilor pentru acte care aduc atingere prestigiului profesiei sau imaginii justiției denotă o necesitate a abordării teoretice a acestor probleme în articolele de specialitate.

Referințe

- CEDO. (1950). *Convenția din 4 noiembrie 1950 (*actualizată*)* pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, amendată prin Protocoalele nr. 3, 5 și 8 și completată prin Protocolul nr. 2*. <https://legislatie.just.ro/Public/DetaliiDocument/175187>
- Pușcașu V. & Ghigheci C. (2019). *Codul de procedură penală adnotat*, Vol. I, Partea generală, Editura Universul Juridic, București, p. 194-195.
- Cauza Năstase c. României. (2007). Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), Hotărâre pronunțată la 13 septembrie 2007. <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Cauza-Nastase-Silvestru-impotriva-Romaniei.pdf>
- Cauza Mircea c. României. (2007). Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), Hotărâre pronunțată la 8 martie 2007. <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Cauza-Mircea-impotriva-Romaniei.pdf>
- Cauza Kudeshkina c. Russia. (2009). Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția întâi), Hotărâre pronunțată la 26 februarie 2009. [https://hudoc.echr.coe.int/eng {%22itemid%22:\[%22001-91501%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/eng {%22itemid%22:[%22001-91501%22]})
- Cauza Özpınar c. Turciei. (2010). Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a doua), Hotărâre pronunțată la 19 octombrie 2010. <http://ier.gov.ro/wp-content/uploads/cedo/Cauza-Ozpınar-impotriva-Turciei.pdf>
- Cauza Ionuț Laurențiu Tudor c. România. (2014). Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secția a treia), Hotărâre pronunțată la 24 septembrie 2014. [https://hudoc.echr.coe.int/fre# {%22itemid%22:\[%22001-144998%22\]}](https://hudoc.echr.coe.int/fre# {%22itemid%22:[%22001-144998%22]})
- Călin, D., Vasiescu, M., Militaru, I., Călin, R., Coșovanu, P.A., Zaharia, L., Cîrciumaru, L., Ramașcanu, B., Radu, C., Lăncrăjan, A., Mihăiță, F., Constantinescu, V., Gherghesan, A., Ghigheci, C., Bozeșan, V. & Balan, I. (2015). *Hotărâri CEDO în cauzele împotriva României*, Vol. X,

- Analiză, Consecințe, Autorități potențial responsabile. Editura Universitară, București.
DOI: 10.5682/9786062801786
- CSM. (2020). *Hotărârea nr. 9J din data de 15 iulie 2020 a Consiliului Superior al Magistraturii*, Secția pentru judecători în materie disciplinară, publicată pe site-ul www.csm1909.ro
- CSM. (2021a). *Hotărârea nr. 4J din data de 17 februarie 2021 a Consiliului Superior al Magistraturii*, Secția pentru judecători în materie disciplinară, publicată pe site-ul www.csm1909.ro
- CSM. (2021b). *Hotărârea nr. 7J din data de 7 aprilie 2021 a Consiliului Superior al Magistraturii*, Secția pentru judecători în materie disciplinară, publicată pe site-ul www.csm1909.ro
- CSM. (2021c). *Hotărârea nr. 9J din data de 24 mai 2021 a Consiliului Superior al Magistraturii*, Secția pentru judecători în materie disciplinară, publicată pe site-ul www.csm1909.ro
- Principiile de la Bangalore cu privire la conduita judiciară, (2002). <https://www.unodc.org/documents/ji/training/bangaloreprinciples.pdf>
- RECJ. (2010). *Declarația privind etica judiciară de la Londra*, adoptată de Adunarea Generală a Rețelei Europene a Consiliilor Judiciare, în cadrul întâlnirii de la Londra, 2-4 iunie 2010.